

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

5/2021

гр.София, 11.04.2023 год.

Върховният касационен съд на Република България, Общо събрание на Гражданска колегия в съдебно заседание на 16 март 2023 год., в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГК,
ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
РЪКОВОДИТЕЛ на Гражданска колегия:

МИМИ ФУРНАДЖИЕВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ
на ОТДЕЛЕНИЯ:

МАРИЯ ИВАНОВА
БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА
СНЕЖАНКА НИКОЛОВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. МАРГАРИТА СОКОЛОВА
2. ВЕСКА РАЙЧЕВА
3. ПЛАМЕН СТОЕВ
4. ДИЯНА ЦЕНЕВА
5. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА
6. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА
7. МАРИО ПЪРВАНОВ
8. АЛБЕНА БОНЕВА
9. БОНКА ДЕЧЕВА
10. ЖИВА ДЕКОВА
11. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА
12. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА
13. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА
14. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА
15. ЗОЯ АТАНАСОВА
16. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ
17. БОРИС ИЛИЕВ
18. БОЯН ЦОНЕВ
19. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА
20. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ
21. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ
22. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА
23. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ
24. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА
25. ГЕРГАНА НИКОВА
26. МАЙЯ РУСЕВА
27. ЕРИК ВАСИЛЕВ
28. ГЕНОВЕВА НИКОЛАЕВА
29. ВАНЯ АТАНАСОВА
30. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ

31. РОЗИНЕЛА ЯНЧЕВА
32. ЕМИЛИЯ ДОНКОВА
33. ФИЛИП ВЛАДИМИРОВ
34. ДЕСИСЛАВА ПОПКОЛЕВА
35. МИЛЕНА ДАСКАЛОВА
36. ТАНЯ ОРЕШАРОВА

37. МАРИЯ ХРИСТОВА
38. СОНЯ НАЙДЕНОВА
39. АНЕЛИЯ ЦАНОВА
40. НИКОЛАЙ ИВАНОВ
41. ДЖУЛИАНА ПЕТКОВА
42. АТАНАС КЕМАНОВ

при участието на секретаря Даниела Цветкова
постави на разглеждане тълкувателно дело № 5 по описа за 2021 г. на
Общото събрание на Гражданска колегия,
докладвано от съдия ГЕНОВЕВА НИКОЛАЕВА

Тълкувателното дело е образувано с разпореждане от 20.12.2021 г. на
Председателя на Върховния касационен съд, в хипотезата на чл. 124, ал. 1,
т. 1 ЗСВ, по предложение на състав на ВКС поради формирана
противоречива съдебна практика в три решения по чл. 290 ГПК на ВКС, по
следния правен въпрос:

Подлежи ли на прекратяване трудовото правоотношение с педагогически специалист, осъден за умишлено престъпление от общ характер, когато осъждането е станало преди влизане в сила на чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО (обн. ДВ, бр. 79/13.10.2015 г., в сила от 01.08.2016 г.) и на разпоредбата на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ (обн. ДВ, бр. 79/13.10.2015 г.), и приложим ли е в тази хипотеза §27, ал. 1 ПЗР ЗПУО?

Според **първото становище**, в хипотезата на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ, работодателят има правомощието да прекрати без предизвестие трудово правоотношение с педагогически специалист по смисъла на Закона за предучилищното и училищно образование (ЗПУО), който е осъден за умишлено престъпление от общ характер с влязъл в сила съдебен акт (присъда, одобрено от съда споразумение, решение по чл. 78а НК), независимо от реабилитацията по право по чл. 86 НК и реабилитацията по съдебен ред по чл. 87 НК. Новата норма на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ се прилага освен за нови трудови правоотношения, възникнали след влизането ѝ в сила, и за заварени трудови правоотношения, включително когато съдебният акт (присъда, решение по чл. 78а НК или споразумение, одобрено от наказателния съд) е породил правни последици преди 01.08.2016 г. (датата на влизане в сила на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО). Прилагането на прекратителното основание по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ е изключено от приложното поле на §27, ал. 1 ПЗР на ЗПУО. Последното преходно правило се отнася до други условия за заемане на педагогически длъжности, които новият закон изменя (условията в чл. 213 и чл. 214 ЗПУО), но не касае основанията за несъвместимост по чл. 215, ал. 1 ЗПУО.

Според **второто становище**, новото изискване за заемане на длъжност на педагогически специалист в чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО и съответстващото му основание за уволнение по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ, се прилагат за трудови договори, сключени след 01.08.2016 г. и за съществуващи трудови правоотношения с педагогически специалисти, чиито осъждания са факт, осъществил се след 01.08.2016 г.. За осъждания на педагогически специалисти преди 01.08.2016 г. е приложим §27, ал. 1 ПЗР ЗПУО, според който условията за заемане на педагогическата длъжност, действали по отменените Закон за народната просвета (ЗНП) и Правилника за приложение на ЗНП, се преценяват към момента на осъждането.

Общото събрание на Гражданската колегия на ВКС намира за правилно второто становище по правния въпрос по следните съображения:

В хипотезата на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ, работодателят има правомощието да прекрати без предизвестие трудово правоотношение с педагогически специалист по смисъла на ЗПУО, който е осъден за умишлено престъпление от общ характер с влязъл в сила съдебен акт (присъда, одобрено от съда споразумение, решение по чл. 78а НК), независимо от реабилитацията. Това правомощие не възниква, според изричната норма на чл. 215, ал. 2 ЗПУО, спрямо педагогически специалисти, които са осъдени по наказателните дела, посочени в чл. 1 Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица. То не възниква и спрямо онези педагогически специалисти, за които е настъпила т. нар. пълна (абсолютна) реабилитация по чл. 88а НК, при която по силата на закона се заличава осъждането и неговите последици, независимо от предвиденото в друг закон или указ (чл. 88а, ал. 1 НК), освен ако осъждането е за тежко престъпление против Република България и за престъпления против мира и човечеството (чл. 88а, ал. 5 НК). Нормата на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО е "друг закон" по смисъла на чл. 88а, ал. 1 НК, поради което работодателят няма правото и задължението да прекрати без предизвестие трудовото правоотношение, когато за педагогическия специалист е настъпила абсолютна реабилитация по чл. 88а НК. Работодаателят има правомощието по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ спрямо педагогически специалист, за когото реабилитацията е относителна - предвидените в чл. 86 НК реабилитация по право и в чл. 87 НК реабилитация по съдебен ред.

Действието на гражданския закон се проявява от момента на влизането му в сила (чл. 5, ал. 5 Конституцията на Република България (КРБ)), а отмяната на гражданския закон преустановява неговото действие за в бъдеще. Правилото за действието на новия граждански закон по време е, че той урежда юридически факти, които са се проявили след влизането му в сила, както и заварените висящи граждански правоотношения за в бъдеще (ex nunc). Само по изключение, законодателят може да придаде обратна сила (ex tunc) на новоприетия закон. В българското право забраната за обратно действие на законите е принцип, който се извежда от понятието за правовата държава, уредено в Преамбюла и в чл. 4, ал. 1 КРБ.

Този принцип е прогласен изрично в чл. 5, ал. 3 КРБ за наказателните закони, без това да означава, че е изключен за другите закони, независимо, че липсва изрична конституционна норма. Принципът се съдържа в правилото на чл. 14 Закона за нормативните актове (ЗНА), което предвижда, че обратна сила на нормативен акт може да се придаде само по изключение, и то с изрична разпоредба. В практиката си Конституционният съд на РБ последователно приема, че правовата държава в "материален смисъл" е държава на справедливостта, а във "формален смисъл" тя е държава на правната сигурност, в която съдържанието на правния ред е ясно, предвидимо и недвусмислено определено (решение № 1 от 2005 г. по конст. д. № 8 от 2004 г., решение № 7 от 2005 г. по конст. д. № 1 от 2005 г.). Производни от принципа на правовата държава са принципът на правната сигурност, предвидимост и стабилност; принципът за забрана на същинското обратно действие на правните норми и принципът за закрила на законно придобити права (решение № 7 от 29.09.2009 г. по конст. д. № 11/2009 г.).

Разпоредбата на чл. 330 ал. 2, т. 10 КТ урежда ново основание за прекратяване на трудовия договор с педагогически специалисти по смисъла на ЗПУО, която е включена в КТ с §33, т. 3 ПЗР ЗПУО (обн. ДВ бр.79/13.10.2015 г., в сила от 01.08.2016 г.), като новото основание се прилага от 01.08.2016 г., съгласно определения в §60 ПЗР ЗПУО момент на влизане в сила на новия ЗПУО. Фактическият състав на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал.1, т. 1 ЗПУО включва два основни елемента: 1/ служителят, чието трудово правоотношение се прекратява, да има качеството на педагогически специалист по смисъла на ЗПУО, и 2/ педагогическият специалист да е осъден за умишлено престъпление от общ характер, независимо от реабилитацията, при съобразяване на изключението по чл. 215, ал. 2 ЗПУО. При възприетото ново законодателно разрешение, без значение е видът и тежестта на наложеното на лицето наказание, като правното значение на факта на осъждането се запазва и представлява пречка за заемане на длъжността „педагогически специалист”, въпреки че лицето може да е реабилитирано по реда на чл. 85 – чл. 88 НК. С §27, ал. 1 ПЗР ЗПУО е уредено преходно правило, според което лице, което към влизането в сила на закона (01.08.2016 г.) заема длъжност на педагогически специалист, запазва трудовото си правоотношение, „ако е имало право да заема съответната длъжност към момента на възникване на правоотношението”. Това преходно правило съставлява проявление на общия правен принцип, че валидността и действието на един договор се урежда от закона, действал по време на сключването му.

При извършения сравнителен анализ на отменените и действащите след 01.08.2016 г. норми се налага изводът, че законодателното разрешение по чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО, въз основа на което е въведено новото основание за уволнение по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ, е по - рестриктивно - урежда както нови, така и по-тежки ограничения във възможността да се заемат

длъжности на педагогически специалисти, което на собствено основание изключва ретроактивното му действие. Това е така, предвид разширения му обхват по отношение на лицата - адресати на нормата (статутът на съдимост придобива правно значение и за заемането на длъжностите: ръководители на направление "информационни и комуникационни технологии", психолози, педагогически съветници, логопеди, рехабилитатори на слуха и говора, корепетитори, хореографи и треньори по спорт; служители, изпълняващи функции, свързани с образованието, възпитанието и социализацията, както и с подкрепата на децата в детските градини, училищата и в различните центрове за развитието на децата и учениците, както и за служители, изпълняващи управленски функции в последните институции); ирелевирането на вида и тежестта на наложеното с присъдата наказание, както и на последиците от рехабилитацията по чл. 85 - чл. 88 НК.

Разпоредбите на чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО и чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ са материалноправни и съобразно общите правила за действие по време на правните норми, имат действие занапред, защото законодателят изрично не им е придал обратна сила (чл. 14, ал. 1 ЗНА). Новото уволнително основание е прието въз основа на ЗПУО, който видно от преходните и заключителните му разпоредби няма обратна сила, от което следва, че и чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ не може да има такава. Такова действие е изключено и по силата на преходното правило на §27, ал. 1 ПЗР ЗПУО, което изрично обвързва запазването на трудовите правоотношения с преценката към минал момент - дали лицето "е имало право да заема", т.е. дали е отговаряло на изискванията за заемане на съответната длъжност по тогава действалия закон.

Новото изискване за заемане на длъжност на педагогически специалист в чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО и съответстващото му основание за уволнение по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ се прилага за в бъдеще - за трудови договори, сключени след 01.08.2016 г. и за съществуващи трудови правоотношения с педагогически специалисти, чиито осъждания са факт, осъществил се след 01.08.2016 г.. За осъждания на педагогически специалисти преди 01.08.2016 г. е приложим §27, ал. 1 ПЗР ЗПУО, според който се преценяват условията за заемане на педагогическата длъжност, действали по отменените ЗНП и ППЗНП към момента на осъждането, тъй като юридическият факт и последиците му в гражданскоправната сфера на лицето са възникнали и са се осъществили преди влизане в сила на новия закон. Да се приеме обратното, като се признае възможността на основание чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ да се прекрати трудовото правоотношение с педагогически специалист, чието осъждане преди 01.08.2016 г. не е препятствало правото му да работи на съответната длъжност, би означавало в нарушение на закона да се придаде същинско обратно действие на чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО и чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ, при което ще се накърнят валидно придобити и конституционно защитими права – правото на труд и правото на упражняване на избраната професия. В

практиката си Конституционният съд на Република България, приемайки, че правото на труд не е абсолютно и подлежи на определени ограничения (решение № 3 от 25.09.2002 г. по конст. д. № 11/2002 г.), подчертава, че единствено съображения от конституционен порядък могат да оправдаят ограничаването на основни права (решение № 11 от 05.10.2010 г. по конст. д. № 13/2010 г.). При разширително тълкуване на санкционни по характера си норми, каквато е нормата на чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО, и прилагането им с обратна сила спрямо юридически факти, възникнали и породили действието и правните си последици при друга правна уредба (осъждане с влязъл в сила съдебен акт за умишлено престъпление при действието на ЗНП (отм.)), би се нарушил основният конституционен принцип за правовата държава.

По изложените съображения, Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд на Република България

Р Е Ш И:

Работодателят няма правомощието да прекрати на основание чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО трудовото правоотношение с педагогически специалист, осъден за умишлено престъпление от общ характер, когато осъждането е станало преди влизане в сила на чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО и на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ. Приложение в тази хипотеза намира §27, ал. 1 ПЗР ЗПУО, според който завареното трудово правоотношение се запазва, ако лицето е имало право да заема съответната длъжност към момента на възникването му.

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГК,
ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
РЪКОВОДИТЕЛ на Гражданска колегия:
МИМИ ФУРНАДЖИЕВА.....

ПРЕДСЕДАТЕЛИ
на ОТДЕЛЕНИЯ:
МАРИЯ ИВАНОВА.....
БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА....О.М.
СНЕЖАНКА НИКОЛОВА...О.М.

ЧЛЕНОВЕ:

1. МАРГАРИТА СОКОЛОВА.....
2. ВЕСКА РАЙЧЕВА...О.М.
3. ПЛАМЕН СТОЕВ.....
4. ДИЯНА ЦЕНЕВА.....
5. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА.....
6. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА...О.М.
7. МАРИО ПЪРВАНОВ.....
8. АЛБЕНА БОНЕВА.....
9. БОНКА ДЕЧЕВА...О.М.
10. ЖИВА ДЕКОВА.....
11. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА.....
12. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА.....
13. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА...О.М.
14. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА...О.М.
15. ЗОЯ АТАНАСОВА.....
16. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ.....
17. БОРИС ИЛИЕВ.....
18. БОЯН ЦОНЕВ...О.М.
19. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА.....
20. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ...О.М.
21. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ.....
22. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА...О.М.
23. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ.....
24. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА.....
25. ГЕРГАНА НИКОВА...О.М.
26. МАЙЯ РУСЕВА.....
27. ЕРИК ВАСИЛЕВ.....
28. ГЕНОВЕВА НИКОЛАЕВА...О.М.
29. ВАНЯ АТАНАСОВА...О.М.
30. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ.....
31. РОЗИНЕЛА ЯНЧЕВА.....
32. ЕМИЛИЯ ДОНКОВА...О.М.
33. ФИЛИП ВЛАДИМИРОВ.....
34. ДЕСИСЛАВА ПОПКОЛЕВА.....
35. МИЛЕНА ДАСКАЛОВА.....
36. ТАНЯ ОРЕШАРОВА...О.М.
37. МАРИЯ ХРИСТОВА.....
38. СОНЯ НАЙДЕНОВА...О.М.
39. АНЕЛИЯ ЦАНОВА.....
40. НИКОЛАЙ ИВАНОВ.....
41. ДЖУЛИАНА ПЕТКОВА...О.М.
42. АТАНАС КЕМАНОВ.....

ОСОБЕНО МНЕНИЕ

по тълкувателно дело № 5/2021 г. на ОСГК на ВКС

Новата норма на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ се прилага освен за нови трудови правоотношения, възникнали след влизането ѝ в сила, и за заварени трудови правоотношения, включително когато съдебният акт (присъда, решение по чл. 78а НК или споразумение, одобрено от наказателния съд) е породил правни последици преди 01.08.2016 г. (датата на влизане в сила на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО). При основанието по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ, както и при останалите въведени след 2003 г. с допълнения и изменения на чл. 330, ал. 2 КТ основания (по т. 7 - т. 11), правото и едновременно задължението на работодателя да прекрати трудовото правоотношение при посочените в тези норми обстоятелства, е без оглед на това дали са настъпили преди или след възникване на трудовото правоотношение, защото законодателят императивно счита продължаването му за нетърпимо. В трайната практиката на ВКС по трудови спорове (решение № 704 от 09.12.2010 г. по гр. д. № 216/2010 г. на III г.о., решение № 46 от 04.07.2011 г. по гр. д. № 16/2010 г. на IV г.о., решение № 146 от 17.05.2016 г. по гр. д. № 298/2016 г. на IV г.о. и решение № 131 от 20.01.2021 г. по гр. д. № 3855/2019 г. на III г. о., постановени по реда на чл. 290 ГПК), безпротиворечиво е извеждана общата характеристика на горепосочените прекратителни основания като въведени в публичен интерес, свеждащи се до обективен факт на несъвместимост, при задължение за работодателя да я съобрази, включително при заварените трудови правоотношения. Несъвместимостта следва да е налице към датата на уволнението и е без значение дали е съществувала при възникване на трудовото правоотношение или е настъпила след това.

До приемането на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ, несъвместимостта за заемане на педагогическите длъжности, следваща от чл. 40, ал. 4, пр. 1 Закона за народната просвета (ЗНП) (отм.), водеше до прилагане на прекратителното основание по чл. 328, ал. 1, т. 12 КТ (решение № 38 от 14.02.2013 г. по гр. д. № 269/2012 г. на IV г.о. на ВКС), поради липса на изрична уредба в КТ. Като изричен законов текст, основанието на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО, е продиктувано от необходимостта да се уредят с прекратяване именно съществуващите, вече възникнали, трудови правоотношения за педагогическите длъжности (занапред възникването им вече се препятства от императивната норма на чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО). Аргумент в подкрепа на този извод е и текста на чл. 215, ал. 3 ЗПУО, според който при всички уредени в чл. 215, ал. 1, т. 1 – т. 3 хипотези на несъвместимост за заемане на длъжността „педагогически специалист“, при възникване на съответния обективен факт, работодателят дължи прекратяване на възникналото преди това трудово правоотношение.

Досежно несъвместимостта, уредена в чл. 215, ал. 1, т. 3 ЗПУО, в практиката си (решение № 131 от 20.01.2021 г. по гр. д. № 3855/2019 г. на

III г. о.), ВКС приема, че „норми като чл. 215, ал. 1 ЗПУО, въвеждащи забрани за заемане на определена длъжност имат императивен характер и са свързани със защита на конституционно значими обществени интереси. В хипотезата на чл. 215, ал. 1, т. 3 ЗПУО е предвидена забрана длъжността „педагогически специалист“ да се упражнява от лице, което страда от заболявания и отклонения, които застрашават живота и здравето на децата и учениците, определени с наредба, издадена от Министъра на здравеопазването, съгласувано с Министъра на образованието и науката. С нормата се цели да се защитят правата и интересите на по - уязвимата обществена група участници в образователния процес – малолетните и непълнолетните деца и ученици, при което работодателят е длъжен да прекрати възникнало вече трудово правоотношение с педагогическия специалист, при установяване на съответното заболяване.“ Доколкото в чл. 215, ал. 1 ЗПУО законодателят е уредил три различни хипотези на несъвместимост за заемане на длъжността „педагогически специалист“, правният режим на последните не би могъл да е различен досежно упражняването на правото и задължението на работодателя да прекрати незабавно след установяване на обективния факт възникналото преди това трудово правоотношение.

Даденото ново нормативно разрешение в чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО е израз на държавната образователна политика в областта на предучилищното и училищно възпитание с оглед правото на образование по чл. 53, ал. 1 Конституцията на Република България (КРБ) и развитието на личността на детето при завишаване на отговорностите на държавата и на педагогическите специалисти като участници в образователния процес. Изискването за чисто съдебно минало на педагогическите специалисти не е в конфликт със закрепеното в чл. 48 КРБ право на труд и избор на професия, макар да го ограничава. Това право не е сред абсолютните, т.е. допустимо е да бъде ограничавано, но само от съображения от конституционен порядък (решение № 11 от 2010 г. по конст. дело № 13 от 2010 г.), т.е. когато се налага да бъде защитен друг конституционно значим обществен или личен интерес. Ограничаването му с чл. 215, ал. 1 ЗПУО произтича от съображения за конституционен порядък и съответства на принципа за пропорционалност. Несъмнено при всички педагогически длъжности се касае за дейност, налагаща изисквания за високи морални качества, включващи зачитане на правовия ред в държавата, предвид което изискването за чисто съдебно минало се явява адекватно за постигане на легитимната цел, без да я надхвърля - осигуряване на образование при максимална обезпеченост за нравствените устои на упражняващите съответната педагогическа дейност лица. Педагогическите специалисти са участници в образователния процес (чл. 2, ал. 1 ЗПУО), а другите участници са децата (физически лица, ненавършили 18 годишна възраст). Чрез забраните за заемане на педагогическа длъжност по чл. 215, ал. 1 ЗПУО, държавата предоставя закрила на правата на децата (чл. 14 КРБ и чл. 24, §1 Хартата на основните права на Европейския съюз) в контекста на

конституционно гарантираното им право на образование (чл. 53 КРБ), и обезпечава висшия интерес на детето, прогласен в чл. 3 и чл. 4 Конвенцията за правата на детето.

Според чл. 40, ал. 4 ЗНП (отм.), длъжностите „директор“, „помощник-директор“, „учител“ (възпитател) са могли да се заемат само от лица, които не са осъдени на „лишаване от свобода“ с влязла в сила присъда за умишлено престъпление, не са лишени от право да упражняват професията си и не страдат от заболявания и отклонения, които застрашават живота или здравето на децата и учениците, определени с наредба на Министъра на образованието и науката, съгласувано с Министъра на здравеопазването. В новия чл. 215, ал. 1 ЗПУО, в сила от 01.08.2016 г., е уредена разширена по обем несъвместимост за осъждани за умишлени престъпления педагогически специалисти, включваща осъждания за умишлени престъпления от общ характер, независимо от реабилитацията по чл. 86 и чл. 87 НК. Без значение е вида и тежестта на наказанието и настъпилата относителна реабилитация. Нормативна уредба като тази по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО, придаваща правна значимост на факти, които до нейното приемане не са имали същото значение, не представлява "обратна сила на нормативен акт" по смисъла на чл. 14 ЗНА и не е пример за ретроактивно действие на закон. Същевременно характерът на самото действие на закона, свързано с несъвместимост за заемане на определени длъжности, е занапред ограничително, а спрямо съществуващи трудови правоотношения поражда задължението на работодателя да ги прекрати незабавно. Противното би означавало правни субекти от една и съща категория, които в еднаква степен не отговарят на императивни изисквания за заемане на длъжност, установени в публичен интерес, да бъдат третираны различно и неравнопоставено, в нарушение на чл. 6, ал. 2 КРБ. Следователно, противоречащо на правната природа на института на несъвместимост за заемане на определена длъжност би било преживялото (запазено) действие на предишни, вече отменени, изисквания за несъвместимост. Ето защо прилагането на прекратителното основание по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ е изключено от приложното поле на §27, ал. 1 ПЗР ЗПУО, според която норма лице, което към влизане в сила на закона заема длъжност на педагогически специалист, запазва трудовото си правоотношение, ако е имало право да заема съответната длъжност към момента на възникване на правоотношението. Преходното правило се отнася до други условия, които последващият закон изменя (в чл. 213 и чл. 214 ЗПУО), т.е. условия извън постановената от новия закон в чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО разширена по обем несъвместимост за заемане на педагогически длъжности, като ограничава упражняването на правото на работодателя да прекрати трудовото правоотношение на други безвиновни основания. При уволнителното основание по чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО се касае за незабавно действие на новия закон спрямо съществуващи, заварени правоотношения, което е проявление на

правилото за действие на гражданския закон по време, а именно – действие за в бъдеще. Незабавното действие е различно от обратното действие на новия закон, каквото може да има само по изключение и с изрична правна норма (чл. 14, ал. 1 ЗНА), и каквото не е налице (в този смисъл решение № 4/11.03.2014 г. по конст. дело № 12/2013 г. на Конституционния съд на РБ).

Съобразно гореизложеното, правилният отговор на поставения правен въпрос би следвало да бъде:

Работодателят има правомощието да прекрати на основание чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ вр. с чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО трудовото правоотношение с педагогически специалист, осъден за умишлено престъпление от общ характер, когато осъждането е станало преди влизане в сила на чл. 215, ал. 1, т. 1 ЗПУО и на чл. 330, ал. 2, т. 10 КТ. В тази хипотеза не намира приложение §27, ал. 1 ПЗР ЗПУО.

Геновева Николаева
Гълъбина Генчева
Илияна Папазова
Джулиана Петкова
Боян Цонев
Драгомир Драгнев
Ваня Атанасова
Бонка Дечева
Снжанка Николова
Веска Райчева
Таня Орешарова
Соня Найденова
Теодора Гроздева
Геника Михйлова
Гергана Никова
Бранислава Павлова
Емилия Донкова